



# Hein Sterk vecht voor behoud twaalf soorten vlas

SYBE JOOSTEMA

De wetenschap dat je de enige bent in Nederland die op twaalf delen van de akker de nog overgebleven soorten vlas aan de praat houdt. Dat besef is er zeker bij Hein Sterk uit Ferwert. Het doel is het areaal zo groot te maken, dat het ook echt wordt behouden.

Sterk wil als liefhebber van de vrucht het vlas behouden. 'Dat is mijn motivatie om dit te doen. Ik ben de enige die er op deze manier in Nederland mee bezig is. Mijn vader teelde ook vlas en er is een tijd geweest dat vlas zo'n extreem belangrijk wereldproduct was, dat de Friese Maatschappij van Landbouw er haar eigen wasdom aan te danken had.'

Dat waren duidelijk andere tijden. Sterk legt uit op een stuk akker waar het vlas nu in bloei staat, dat de topsoorten als Concurrent na de intrede van de machinale bewerking, op slag waardeloos waren. 'De stengels waren alleen sterk genoeg voor handmatige bewerking. Later werden soorten gekweekt die wel bestand waren, maar de exclusiviteit van het product verdween.'

Het gros van de soorten kreeg Sterk via een plantendatabank van zaad van Wageningen UR. De strijd om het behoud van zaad gaat daar soms zo ver dat er zaad wordt gekoeld op de Noordpool. 'Want stel dat er van een soort geen zaad meer wordt gewonnen, dan is een plant gedoemd te verdwijnen. Daarom vind ik dit ook een soort missie, waar ik graag veel tijd aan spendeer', zegt Sterk.

Op zijn akker tussen Ferwert en Marrum

heeft hij één brede strook met een vak voor elke soort vlas. Daar staat de Concurrent als een soort voorloper voorop, slechts door de handmatige aanpak van Sterk te behouden. Daarnaast staan de soorten Concordia, Friese Witbloei, Natasja, Merke, Saschia, Noblesse, Berber, Rembrandt, Alba en Bella. De laatstgenoemde soorten doemden op in een zaadbaal in Polen (Alba) en Rusland (Bella).

Elke ochtend rijdt Sterk naar het vlasveld om het te zuiveren. Hij haalt de witbloeiers uit de vakken met paarsbloeiers en andersom. 'Tot

tien uur 's ochtends staat het vlas prachtig in bloei. Dan moet je toeslaan en heb je er goed het zicht op.' Vlas telen is een vak apart. Dat begint volgens Sterk al met het zaaien. '12 gram zaad per vierkante meter. Dat moet keurig worden verspreid.' Hij wijst op een baan in het veld waar de vlas een stuk kleiner blijft. 'Dat komt door de mindere grondstructuur.'

## GOUD

Bij het oogsten is Sterk vooral gefocust op het zaad. 'Dat is het goud, waar het gaat om

het behouden van de diverse soorten', legt hij uit.

Bij het repelen worden de zaadbolletjes van de vlasstengels verwijderd. 'Het areaal kun je er beetje bij beetje door vergroten. Voorheen werd er lijnolie van het zaad gemaakt.'

De tweede bewerking vond in de herfst vlak na de oogst plaats: het roten. Daarbij wordt het vlas tien dagen nat gehouden om de houtige delen te kunnen scheiden van de stengel. Het behoud voor de linnenvazel. Dat was een kien werkje: te kort roten betekent dat de houtige delen niet los wilden laten, te lang roten hield in dat de vezel verrotte.'

Een houten gebouw aan de rand van het beschermde dorpsgezicht van het Friese plaatsje Ee herbergt een vlasmuseum. Dat was voorheen het braakhok voor vlas. Mensen die geen werk konden vinden werden daar gestald. In de toenmalige gemeente Oost-Dongeradeel waren wel zestien braakhokken.

In het vlasmuseum wordt nog steeds gerepeld, gebraakt en gezwingeld en wel door de bezoekers zelf. Het ruwe vlaslinnen wordt gezwingeld met de zwangelmolen, een snel draaiend schoepenrad. Door de vezels voor de schoepen te houden, werden de laatste houtrestjes uit de vezels verwijderd. De korte vezels gaan naar de spinnerij of weverij.

In 2002 werd voor het eerst sinds lange tijd ook weer vlas verbouwd in Ee. Een gedeelte van de oogst wordt door het museum gebruikt voor demonstratiedoeleinden en het tweejaarlijkse Nederlands kampioenschap vlasrepelen in Ee.



Hein Sterk haalt de mutanten uit de traditionele vlasoorten.

Foto: Nieuwe Oogst